שנים ישראל ואחד כהן ממצעין את הכהן אימתי בזמן שכולם שוין אבל אם היה אחד מהן תלמיד חכם ממצעין את החבר א"ר יהושע ב"ל *מימי לא ברכתי לפני כהן ולא הנחתי ישראל לברך לפני ר' יודה בן פזי בשם ר' אלעזר כל ח כהן שהוא *עומד בבהכ"נ ואינו נושא את כפיו עובר בעשה ר' יודה בן פזי כד הוה תשיש הוה חזיק רישיה וקאי ליה אחורי עמודא ר' אלעזר נפיק ליה לברא ר' אחא ר' תנחומא בר' חייא *בשם רבי שמלאי ט עיר שכולה כהנים נושאין את כפיהם למי הם מברכין לאחיהם שבצפון לאחיהם שבדרום לאחיהם שבמזרח לאחיהם שבמערב י ומי עונה אחריהם אמן הנשים והטף תני אביי בי רבי בנימין ז העומדים לאחורי הכהנים אינן בכלל ברכה העומדים לפני הכהנים אמר רבי חייא בר ווא אפילו חומה של ברזל ס הברכה מפסקתן העומדים מן הצדדין נשמעינה מן הדא י *נתכוון להזות מלפניו והזה לאחריו לאחריו והזה לפניו הזייתו פסולה לפניו והזה על הצדדים שלפניו הזייתו כשירה הדא אמרה י אף העומדים מן הצדדין בכלל ברכה הן ׳אמר רב חסדא ה *וצריך שיהא החזן ישראל רב נחמן בר יעקב אמר אם היה כהן אחד אומר כהן ט ואם היו שנים אומר כהנים אמר רב חסדא אפילו כהן אחד אומר כהנים שאינו קורא אלא לשבט :

הלכה ה מתני' *המתפלל וטעה סימן רע לו ואם שליח ציבור הוא סי' רע לשולחיו ששלוחו של אדם כמותו אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שאני מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף : גמ' רבי אחא בר יעקב אמר *ובלבד באבות *מעשה ברבן גמליאל שחלה בנו ושלח שני תלמידי חכמים אצל רחב"ד בעירו אמר לון המתינו לי עד שאעלה לעלייה ועלה לעלייה וירד אמר להו בטוח אני שנינוח בנו של ר"ג מחליו וסיימו באותה שעה תבע מהן מזון אמר רבי שמואל בר נחמני אם כוונת את לבך בתפילה תהא מבושר שנשמעה תפילתך ומה טעם °תכין לבם תקשיב אזניך אמר ריב"ל אם עשו שפתותיו של אדם תנובה יהא מבושר שנשמע תפילתו מה טעם °בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו :

הדרן עלך אין עומדין

ביצד *מברכין על הפירות י על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן כ ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שעל הפת ל הוא אומר המוציא לחם מן הארץ ועל הירקות הוא אומר מ *בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים :

פני משה

שנים ישראל ואחד כהן. שהיו מהלכין בדרך ממלעין את הכהן לכבודו לפי שהלכה המהלכין הגדול באמלע : ממלעין את החבר. דת"ח קודם לכהן עם הארץ ואיידי דהא דלקמן נקט נמי להא : ולא הנחתי ישראל לברך לפניו. גרסי' להא בפ' הנזקין בהלכה ט' : כד הוה תשיש. ולא היה יכול לישא את כפיו הוה מזיק רישיה קושרו בחוזק למען יראו שמחמת תשות כח אינו הולך לנשיאות כפים והיה עומד אחורי העמוד בבית הכנסת אבל ר' אלעזר היה נוהג שילא לחוץ מבהכ"נ כשלא היה יכול לישא את כפיו : נושאין את כפיהן. כולן : לאחיהם שבלפון וכו'. כלומר להעם שבשדות : אינן בכלל ברכה. דהכי לא אנסי והן מראין בעלמן שאין הברכה חשובה בעיניהם לעקור רגליהם ולבא לפני הכהנים משום שהברכה לריך להיות פנים כנגד פנים דכתיב כה תברכו וגו' אמור להם : העומדים לפני הכהנים. פנים כנגד פנים אפי' יש דבר מפסיק ביניהם הואיל דלא קיימי אחורי העורף לא מיקרי הפסק כדאמר ר"ח בר ווא : אפי' חומה של ברזל אין הברכה מפסקתן. כל"ל וכן הוא בגיטין שם : העומדין מן הלדדין. מהו אי חשיבי כלפניהם או לא : נשמעינה מן הדא. מתני' דפרה פ' י"ב : והזה לאחריו. שהיו גם שם כלים הלריכין הזייה : הזייתו פסולה. דבעינן שיהא מתכוין להם : על הלדדין הזייתו כשירה : וכן הוא בגיטין ול"ג התם שלפניו אלמא דלדדין כלפניו חשיבי : ולריך. לכתחילה שיהא החזן המקרא ישראל : כהן אחד. אומר המקרא כהן ולשנים קורא כהני' שאינו קורא אלא לשבט. כהנים עם קדושיך ולעולם שייך לומר כהנים :

הלכה ה מתני' אם שגורה תפלתי בפי. שהיא סדורה בפי במרולה ואיני נכשל בה : שהוא מטורף. החולה הוא מטורף כמו אך טרוף טורף. א"נ לשון טורפין לו תפלתו בפניו כלומר התפלה שהתפללו עליו מטורפת היא ואינ' מקובלת : גמ' ובלבד באבות. הא דאמרו המתפלל וטעה בברכת אבות הוא שאמרו שברכה זו ראשונה היא ולריך לכוין בה : תנובה. שמרגיש בעלמו שאומרה סדורה ותיבה אחר תיבה כהוגן ובכוונה : בורא ניב שפתים. כשיש ניב שפתים אז מבושר לו שלום :

הדרן עלך אין עומדין

הלכה א מתני' כילד מברכין. דסברא הוא שמברכין על הנהנין כדי שלא יהנה מעולם הזה בלא ברכה : חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעלמו וכן הפת : בורא מיני דשאים. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשא שהן ירקות וזרעים שהן מיני קטניות ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין ואין הלכה כר' יהודה והא דתנן על הירקות אומר בורא פרי האדמה הני מילי ירקות שדרכן לאוכלן חיין ואכלן חיין או שדרכן לאוכלן מבושלין ואכלן מבושלין אבל אותן שדרכן לאכול חיין ואכלן מבושלין או שדרכן לאכול מבושלין ואכלן חיין אינו מברך עליהן אלא שהכל וירקות שאוכלין אותן בין חיין בין מבושלין מברכין עליהן בורא פרי האדמה בין חיין בין מבושלין :

תורה אור
כתיב

מסורת הש"ס: מגילה כח. ירושלמי גיטין פ"ה ה"ט כל הסוגיא. צ"ל פ"ג ה"ה: | סוטה לח: | פרה פי"ב מ"ג | סוטה לח: בתוס' ד"ה לבנים. וע' בתוס' מנחות מד: ד"ה כל | ברכות לד: | שם. | שם. | תהלים י | ישעיה נז | ברכות לה. | תוספתא פ"ד ושם

עין משפט נר מצוה

נה
א מיי' פט"ו מהל' תפלה הי"ב סמ"ג עשין כ טוש"ע א"ח סי' קח ס"כ
נו
ב ג מיי' שם ה"ט סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף כז
נז
ד ה מיי' שם ה"ת טוש"ע שם סעיף כד
נח
ו מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה ה"ז
נט
ז מיי' פט"ו מהל' תפלה ה"ט סמ"ג שם טוש"ע שם
ס
ח מיי' פי"ד שם ס"ד טוש"ע שם סי' קכח סכ"ב
סא
ט מיי' שם ה"ת סמ"ג שם טוש"ע שם ס"י
א
י מיי' פ"ח מה' ברכות הל' א ב סמ"ג שם כז טוש"ע שם סי' רב ס"א
ב
כ מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סעיף ג
ג
ל מיי' פ"ג שם ה"ב סמ"ג שם טוש"ע שם סי' קסז ס"ב
ד
מ מיי' פ"ח שם ה"ח סמ"ג שם טוש"ע שם סי' רה סעי"א

פירוש מבעל ספר חרדים

עובר בעשה. אלא כשאומרים לו עלה וכדלקמן בגמרא : גמרא. ממלעין את הכהן. כדאמר בבבלי פרק אמר להם הממונה ג' שמהלכין בדרך הרב באמלע גדול מימינו וקטן משמאלו והכי נמי אמרינן בסנהדרין בריש פרק כ"ג והממונה ממלעו לכ"ג ופירש"י בהולך הממונה לימינו וכל העם לשמאלו נמלא כ"ג באמלע : נתכוין. משנה סוף מסכת פרה : הזאתו פסולה. דבעינן כוונת הזאה והכי לא נעשית מחשבתו ובבבלי פרק אלו נ' מגים מייתי הך בעיא ופשיטותא ופירש"י על הלדדים שבפניו לדדים שיש ממנו ולהלן ולא לדדים שיש ממנו ולאחריו והכא נמי העומדים בלדדים של כהן ממנו ולהלן בכלל הברכה היא דכלפניו דמי אבל שלאחר ממנו אע"פ שאינו לאחריו ממש כלאחריו דמי עכ"ל. כ"א"ר דבריו שאלו התן הוע יכר מפניו של כהן לימינו ולשמאלו כל שלפני החוט כלפניו דמי ואחר החוט כלאחריו אע"פ שגופו עומד שוה בשוה גופו לגופו של כהן ובלדו ממש : ולריך שיהא החזן ישראל. כתבו התוספות והרא"ש בשם ר"ת דחזן פירש בערוך שליח לבור וטעות דאינו [אלא] השמש כדלעיל והביא כמה ראיות ומכאן פי' ר"ת שאין ש"ל אומר כהנים דהוא הפסקה אבל להקרות הכהנים מלה במלה ש"ל מקרא כדאיתא במדרש בהדיא ע"כ וכתב רמב"ם מדכתיב אמור להם מכלל דמקרא מלה במלה וכן קוראה כהנים דמלשון אמור להם יליף במדרש תרתי קורא כהנים והמקרא מלה במלה. וכתבו עוד התוספות דהא אומר השליח לבור אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה וגו' האמורה מפי אהרן ובניו כהנים ויאמר המלה של כהנים בקול רם לא הוי הפסק : אם היה אחד וכו'. והבבלי בבור דאם לא היו שנים אין קורין כלל אלא הוא עולה מעלמו דכתיב אמור להם לשנים ולא לאחד מ"מ אח"כ מקרא אפי' ליחיד דאע"פ במלה אמור לקרות ולהקרות כן קבלת חכמים דלאחד מקרא ואינו קורא :

מתני'. אם שגורה תפלתי בפי. סדורה בפי במרולה ואיני נכשל והתכתי נובעת מלבי אל פי כל מה שאני רולה להאריך : שהוא מטורף. לשון טורפין לו תפלתו בפניו כלומר התפלה שהתפללו עליו מטורפת וטרודה ממנו ואינה מקובלת פי' אחר כו' : גמרא. ובלבד באבות. הוא דהוי הטעות סימן רעה לפי שהוא תחלת התפלה רמז הוא שאינו חפץ בה : וסיימו וכו'. לשון הבבלי ישבו וכתבו וכוונו אותה שעה : בורא ניב שפתים. תנובה וזירושלמי נראה שהוא מפרש כשהאדם בורא תנובה דהיינו פרי שפתיו שנובעת מאליה כדפירש"י במתני' : הדרן עלך פרק אין עומדין

פ"ו מתני'. חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה בעלמו וכן הפת : בורא מיני דשאין. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים וזרעים ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין :

מראה הפנים

ט"ז כל העונה אמן וכו' וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות עונה בה אמן אחר עצמו : מימי לא ברכתי לפני כהן וכו'. כל זה מבואר היא בגיטין שם עד סוף הלכה ושם ביארתי דמשמע מדברי התוס' בפרק אלו נאמרין דף ל"ט דלא גרסי הכא על הצדדין כלפניו ודעת הרמב"ם כדעת התוס' וע"ש :

ובלבד באבות. וכן התם בבבלי פרקין אמר ר' חייא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות ואיכא דמתני לה אברייתא המתפלל צריך שיכוין את לבו וכו' ונראה דלא פליגי דמשום שצריך לכוין באבות לפיכך הוא דקאמר דהא דמתני' נמי מיירי באבות : בורא ניב שפתים שלום. וכן יליף רבי יהושע בן לוי התם מהאי קרא ומוסיף הוא בזה על הא דדריש ר' שמואל בר נחמני דאלו מקרא דמייתי איסו לא במשמע אלא בתפילת רבים והלכך מייתי האי קרא דבלשון יחיד קאמר דגם יחיד כשיש לו ניב בשפתים מבושר הוא שלום : סליק פירקא בס"ד

ביצד מברכין. עד שיתירו לו המצות. הכי איתא בתוספתא ריש פ"ד לא יטעום אדם כלום עד שיברך שנאמר לה' הארץ ומלואה הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל עד שיתירו לו כל המצות וכדפרישית בפנים שעד שיברך קאמר שאם לא בירך הרי הכל עליו כקדש הזה וכדברים האסורים עליו מחמת מצוה שלא ליהנות מהם והכי משמע נמי מדלקמן סלקין לגבי חנותא וכו' שכל המצות טעונות ברכה וכי בשביל מצות ממש נכנסו לחנות אלא היינו דאמרן דקודם שיברך על הדבר הרי הוא כמצווה עליו שלא ליהנות ממנו וכדאמר נמי התם בריש פרקין אמר שמואל כל הנהנה מעולם הזה בלא ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלואה וכו' כאן לאחר ברכה ולא מידי מק"ה והכי היא שלו. א"נ עד שיתירו כמו עד שנעשה לו כהיתר ליהנות מדבר האסור ומצוה עליה והיינו כך : הני

ונראה שבלא"ה מוכרח לומר דאין זה ר"ח שבבבלי. דהיאך אפשר דירושלמי שסידר ר' יוחנן יביא דברי ר"ח שהוא תלמידו דרב. ומיהו מב"ם חולין דף קלז ע"ב ודף לה ע"ב. נראה דהוי ר"י כעין תלמיד חבר לרב וגם ר"י היה חי יותר מט' שנה כמ"ש בסה"ת סי' קלה ונסדר תנאים ואמוראים שהעתיק בספר וועד לחכמים מערכת סמ"ך אות פת כתב דר"י חי ח' שנים ורב ש' שנים. א"כ שפיר מייתי לדרב חסדא. גוב מלאתי בשו"ת הלב"ח סי' קכז שכתב ג"כ דאפשר דר"ח היה בימי ר"י כמבואר בסדר הקבלה להראב"ד ז"ל ע"ש :

גליון הש"ס

אמר רב חסדא צריך וכו'. ע' בקרבן עדה פ"ז מגיטין ה"ט שם שהקשה בתוספותיו דר"ח סותר דבריו בבבלי בסוטה דף לח אמר דאין ישראל קורא כהנים ע"ש שהניח בקושיא. וכבר קדמו הרב מוהר"א אשכנזי הובא בכנה"ג באו"ח סי' קכח בהגהות הב"י והמרי"ט נדחק בזה והכנה"ג כתב דתרי ר"ח היו וכ"כ הבאר שבע בתי' לסוטה שם.

שנויי נוסחאות (ס"ז) וקאי בד"ו וקאים. (ס"ל) שאני בד"ו שהוא. (סול"ב) מהן בד"ו ליתא. (סול"ג) שנשמע בד"ו שנשמעה. (סול"מ) שעל הפת בד"ו ליתא.

מערכת הערוך רב נחמן בר יעקב. בערוך (ע' כהן) הגי' רב נחמן בר יצחק : [אם] היה כה' אחד אומר כהן ואם היו שנים אומר כהנים ובערוך (שם) אם כהן אחד אומר כהן. אם שנים קורא כהנים : [אפילו] כהן אחד אומר. גי' הערוך (שם) אפילו לכהן אחד קורא... לשבט גי' הערוך לשבטו (וע' ערה"ש ע' כהן) :

טוב ירושלים

שנים ישראל וא' כהן ממצעין את הכהן. משמע מכאן בהא דוקדשתו דצריך להקדים כהן אינו לענין קדושה לחוד אלא לכל דבר כבוד שצריך לכבדו מקודם וכיומא ל"ז א', הגדול מימין כו' והרב באמצע, ובכל המקומות לא נזכר רק וקדשתו לכל דבר שבקדושה, ועי' מהרש"א נדרים ס"ב בהא דליטול מנה יפה ראשון ומש"כ במק"א בס"ד לענין דברי תורה מי קודם בזה ועי' בבלי ב"ב ק"כ א', במסיבה הלך אחר זקנה בישיבה הלך אחר חכמה ולא נזכר כלל כהונה, ועי' מ"ש במק"א לענין אגרת קדים דראוי להקדים לכהן כשיש ב' אבלים וכן לענין הקדמת התפלה לפמ"ש האחרונים שייך הוא לכהן, אך י"ל דלהקדים להתפלל ולדחות אחרים לא דאינו שייך וקדשתו רק להקדים ולא לדחות ודומיא דהא דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם להקדים ולא לדחות, עי' תוס' שבת כ"ג ב', ובמ"א מגילה כ"ט ובא"מ שם, וא"ש בזה הא דבגיטין נ"ט ב' איתא כהן קורא ראשון משום ד"ש ופריך ד"ש דאורייתא הוא מוקדשתו ואילו בהוריות י"ג א', דאיתא שם כהן קודם ללוי יליף מקרא דויבדל אהרן ולא מקרא דוקדשתו, ובע"כ דוקדשתו הוא רק להקדים ולא לדחות ורק להחיות אם לשבי ילפינן מקרא דויבדל אהרן ולא לענינים אחרים כנלע"ד להלכה ולא למעשה :

אפילו כהן א' קורא כהנים. אפ"ל דפליגי בפ' הפוסקים אם יאמר הש"ץ נוסח או"א וכשמגיע למלת כהנים יאמר בקול רם או שלא יאמר רק מלת כהנים דלר"ח ס"ל דצריך לומר כל הנוסח ולת' בי"ע ס"ל דרק מלת כהנים ולכן אם יש כהן א' לא יאמר כהנים: